

Henri Samuel Piller

Henri Samuel Piller wordt geboren in Maastricht op 15 april 1935. Hij is de jongste zoon van David Piller (30 juni 1904 - 3 augustus 1943) en Carolina Anna Polak (30 juli 1910 - 23 september 1943). Zijn vader David is begin 1930 vanuit zijn geboorteplaats Amsterdam naar Maastricht gekomen en heeft toen zijn intrek genomen in Hotel Wilhelmina aan de Wilhelminasingel 88 in Maastricht. Dit Koosjere hotel werd gedreven door Henri's opa en naamgenoot Henri Samuel Polak en zijn oma Grietje Sanders.¹ Henri en Grietje hebben drie kinderen: dochters Ansje en Carolina Anna en zoon David Samuel.² Klaarblijkelijk springt er een vonk over tussen David en Carolina want op 27 maart 1931 trouwen ze.³

Trouwfoto van Henri's ouders (1931)

Henri Samuel Piller

Zo'n tien maanden na het huwelijk wordt op 8 februari 1932 Henri's broer Bernard Henri geboren. Begin januari 1933 verhuist het gezin samen met Carolina's ouders naar de Wilhelminalaan 70 in Valkenburg waar Henri en Grietje sinds juni 1927 het Pension/Restaurant Den Halder uitbaten.⁴ Ze wonen echter niet lang in Valkenburg. Nadat Henri Polak in april 1934 sterft⁵ verhuizen David, Carolina, Bernard en oma Grietje al snel terug naar Maastricht. Ze gaan dan wonen aan de Scharnerweg 108.⁶ Daar wordt op 15 april 1935 Henri Samuel geboren. Eind februari 1937 verhuist het gezin opnieuw. Ze huren dit keer een huis aan de Koning Clovisstraat 57b in Maastricht.

¹ Zie biografie Joseph en Selma Sanders geschreven door Ernst Homburg, te vinden op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

² T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

³ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Burgerlijke Stand in Limburg: Maastricht 1796-1942, archiefnr. 12.059, inventarisnr. 224.

⁴ T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

⁵ Volgens de overlevering pleegt hij zelfmoord. T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

⁶ De persoonskaart van Henri Samuel vermeldt huisnummer 132. Later is dat omgenummerd naar 132. Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

Henri Samuel (l) en Bernard Henri (r)

Carolina Anna met haar zonen (1935)

Het is oorlog

We nemen een sprong in de tijd. Wanneer de oorlog uitbreekt in mei 1940, is Henri vijf jaar oud. Lid zijn van een sportclub, wandelen in parken, naar het zwembad, de markt de bioscoop of naar school gaan, het wordt allemaal stapje voor stapje verboden. Na de zomervakantie van 1941 mogen Joodse leerlingen niet terug naar hun oude school want de Duitse bezetter heeft besloten dat Joodse kinderen per 1 september niet meer bij niet-Joodse kinderen op school mogen zitten. Er werd in Maastricht een Joodse klas opgericht die tot eind 1942 bleef bestaan.

Op 24 augustus 1942 gaat de Maastrichtse gemeentepolitie op pad met een aangetekende brief bestemd voor 159 Joodse stadsgenoten. Het is een oproep tot deportatie naar Westerbork die de volgende dag al zal plaatsvinden.⁷ Henri, zijn ouders en broer krijgen geen oproep want zij hebben een '*Sperre bis auf Weiteres.*' Die werd hen toegekend door de *Sicherheitsdienst (SD)*⁸ waarschijnlijk omdat Henri's vader op 19 augustus 1942 hoofd van de inkoopcommissie bij de Joodse Raad in Maastricht is geworden.⁹

Onderduik in België & arrestatie

Inmiddels is het drukker geworden in huize Piller. Op 7 augustus 1942 zijn Paul Sommer en zijn echtgenote Carla Sommer-de Vries bij hen ingetrokken. Daar zullen zich in maart 1943 nog Arnold Sandhaus en zijn vrouw Johanna bijvoegen.¹⁰ Hoe heeft Henri dit allemaal beleefd? Vond hij die drukte in huis gezellig, of juist niet omdat hij wellicht zijn slaapkamer moest gaan delen met zijn broer? Heeft hij iets meekregen van de spanning die er in huis gehangen moet hebben en van de grote-mensen-gesprekken over de oorlog?

⁷ Van de 159 opgeroepen uit de gemeente Maastricht waren er 29 niet thuis. H.A.J. van Rens, De vervolging van joden en Sinti tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse provincie Limburg (diss. Amsterdam UvA), Uitgeverij Verloren (Hilversum) 2013, Dare.uva.nl, p. 122.

⁸ Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108A1734 / Email Erik van Rijsselt d.d. 29-7-2021.

⁹ Email Erik van Rijsselt d.d. 10-12-2021. Die functie staat ook vermeld op Davids persoonskaart.

¹⁰ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174. Het echtpaar Sandhaus woonde hiervoor aan het Oranjeplein 4-a te Maastricht. Van hier uit zullen ze uiteindelijk onderduiken bij verzetsman Derk van Assen aan de Cannerweg 124 in Maastricht. Zie hun biografieën opgesteld door Erik van Rijsselt op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

Dan volgt op 10 en 11 november 1942 een razzia waarbij Joodse inwoners worden opgehaald en op transport worden gezet naar Westerbork. Ook nu beschermt de *Sperre* het gezin Piller tegen deportatie. Maar niet meer voor lang. Wanneer eind maart 1943 de hoogste SS'er in Nederland Hanns Albin Rauter opdracht geeft om acht Nederlandse provincies, waaronder Limburg, *Judenfrei* te maken, worden alle *Sperres* ingetrokken. De Joden die nog legaal in die provincies wonen moeten zich vóór 10 april 1943 melden in Kamp Vught. Ook Henri, zijn ouders en broer.¹¹

Maar David en Carolina besluiten om met hun kinderen onder te duiken.¹² Dan slaat het noodlot toe: in mei 1943 wordt Henri's vader in België opgepakt met een vals identiteitsbewijs. Hierop staat dat David -alias Désiré Peeters- sinds 12 februari 1942 in de gemeente Crainhem (Brussel) woont aan de Koningin Astridstraat 42. Deze datum is misleidend; de Pillers zijn pas tussen eind maart '43 – 10 april '43 ondergedoken. Bovendien staat op het valse ID-bewijs vermeld: 'seit 4 Wochen illegal in Brüssel - letzte Wohnung Maastricht, Koning Clovisstraat 57b' en dat past naadloos in de reconstructie van de tijdlijn. Henri's vader wordt na zijn arrestatie terecht in Kazerne Dossin in het Belgische Mechelen, een oude legerkazerne die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd gebruikt als verzamel- en doorvoerkamp. Het is dan 25 mei 1943. De leefomstandigheden in de oude kazerne zijn erbarmelijk.

Vals identiteitsbewijs David Piller. Bron: Algemeen Rijksarchief België, Dienst Archief Oorlogsslachtoffers

Deportatie naar Auschwitz

Na ruim twee maanden in Kazerne Dossin gevangen gehouden te zijn, wordt Henri's vader David op 31 juli 1943 met transport XXI naar Auschwitz-Birkenau gedeporteerd. Aan boord zaten 1.563 vrouwen, mannen en kinderen. David wordt vrijwel meteen na aankomst in Auschwitz vermoord. Zijn sterfdatum is vastgesteld op 3 augustus 1943.¹³ David is dan 39 jaar oud.

¹¹ Het gezin Piller komt voor op de lijst van de SD/ gemeente Maastricht opgemaakt op 30 maart 1943. Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108A1739 J1 1964/3391 / Email Erik van Rijsselt d.d. 11-12-2021.

¹² De bewoner die vervolgens in het huis komt te wonen is Hein Jordans. Hij verklaart na de oorlog dat de huisbaas van de familie Piller, Jacob Smeets hen naar België heeft gebracht. RHCL, GAM Gemeentepolitie 20108B, Box 159, Jaar 1947, Dossier 14, p. 7.

¹³ Melding van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten, Ministerie van Justitie d.d. 1-4-1954, Aktenummer 429/1954. RHCL, archiefnr. 12.131, inv. nr. 3189.

Ook Henri komt in Kazerne Dossin terecht. Op de dag dat zijn vader wordt vermoord in Auschwitz, worden hij, zijn broer, moeder, oma Grietje, oom David en dienst echtgenote Betty Cohen daar ingeschreven. Zijn ze verklikt, ontdekt in de onderduik, tegen de lamp gelopen met valse papieren? Duidelijk is in elk geval dat ze apart van Henri's vader zijn aangehouden en hem in Kazerne Dossin niet meer hebben gezien. Ze worden alle zes op 20 september 1943 met transport XXIIA gedeporteerd naar Auschwitz. Bij aankomst stuurde de SS 75% van de vrouwen en meisjes en 48% van de mannen en jongens meteen de gaskamers in.¹⁴ Henri, zijn moeder en broer worden vermoord op 23 september 1943. Henri Samuel is dan pas acht jaar oud, zijn moeder 33 jaar en zijn broer Bernard 11 jaar.

Bernard (l) en Henri (r), jaartal onbekend

Henri's tante Ans (de zus van zijn moeder) overleeft de oorlog. Ze trouwt en krijgt een zoon. Onze speciale dank gaat naar hem uit voor zijn hulp bij het tot stand komen van deze biografie. Ans overlijdt op 28 mei 1981.

¹⁴ Email Jarno Maertens, archivist Kazerne Dossin, 3-12-2021.

25.5.43	XXI. TRANSPORT		27)
✓ 340. I m e r g l i k Szymon Wolbrom <i>me de Tamme 192</i>	1902 X	stl. H	Schneider ✓
✓ 341. I m e r g l i k Joel Fiszel	23.5.29 X	stl. G	Schüler ✓
✓ 342. N e j m a n Chaim Chaskel <i>me de St. Gilles 28 Ep. de SZTERNFELD</i>	15.3.97 X	stl. H	Lederarbeiter ✓
X 343. N e j m a n - S t e r n f e l d Tema Ruchla <i>Ep. de NETMAN. Chaim</i>	15.7.02 X	stl. F	Lederarbeiterin ✓
✓ 344. N e j m a n Karl	21.5.38 X	stl. G	ohne ✓
✓ 345. K o e n Rafael	30.10.20 X	stl. H	Lederarbeiter ✓
✓ 346. F r y d m a n Abram <i>me de St. Gilles 24</i>	23.5.06 X	stl. H	Mechaniker ✓
✓ 347. S z p i t b a u m - M o s k a l Laja <i>me de Breslau 206</i>	18.12.09 X	stl. F	Hausfrau ✓
X 348. S z p i t b a u m Maurice	29.12.38 X	stl. G	ohne ✓
✓ 349. C z o p p Efraim	27.4.20 X	st. H	Landaarbeiter ✓
✓ 350. F r y d m a n Majer <i>me de Waterloo 1124</i>	1883 X	stl. H	Lederarbeiter ✓
X 351. S z a j n d l a - S e n d z i s z e w Szajndla <i>me de Lodz 1124</i>	24.11.96 X	stl. F	Hausfrau ✓
✓ 352. K u r t Clementine	15.12.21 X	stl. F	ohne ✓
✓ 353. P i l l e r David	30.6.04 X	stl. H	Koch ✓
D 354. S i e l o n c z y k - F l e i c h a k e r Regine <i>me de Warschau</i>	14.6.04 X	stl. F	Hausfrau ✓

Inschrijvingslijst Kazerne Dossin met de naam David Piller. Als beroep staat 'Koch' vermeldt

3.8.43	XXII. TRANSPORT		5.
61. G o u d e m i t - G e h e n Sara P Polak, Livi <i>me de Amsterdam 22.4.19</i>	31.12.91	stl. ✓	Hausfrau ✓ Hausfrau ✓
✓ 62. M a y e r Moritz <i>Ep. de ROENSTIEL, Jeanne</i>	19.2.91	stl. ✓	Kaufmann ✓ H ✓
X 63. M a y e r - R o s e n s t e i n Jeanne <i>Epouse MAYER, Moritz</i>	7.10.02	stl. ✓	Hausfrau ✓ Luxemb. ✓ F ✓
✓ 64. M a y e r Charles (Carlo)	9.9.38 ✓	stl.	ohne ✓ G ✓
✓ 65. W i n n y k a m i e n Szyja <i>Ep. de ZAJNGOLD, M.</i>	15.12.80 ✓	stl.	Kaufmann ✓ H ✓
X 66. W i n n y k a m i e n - S z a j n g o l d Mariam <i>Epouse WINNYKAMIEN, SZYJA</i>	15.6.88 ✓	stl.	Hausfrau ✓ F ✓
✓ 67. W i n n y k a m i e n Nuzam <i>Ep. de NAJNUDER, Estera</i>	12.8.10 ✓	stl.	Lederarbeiter ✓ H ✓
✓ 68. W i n n y k a m i e n Szlama	16.6.18 ✓	stl.	Friseur ✓ H ✓
✓ 69. J o n - S a n d e r s Grietje <i>Epouse JOEL</i>	10.4.35 ✓	stl.	ohne ✓ F ✓
X 70. P i l l e r - P o l a k Karolina <i>Epouse PILLER</i>	30.7.10 ✓	stl.	Hausfrau ✓ F ✓
X 71. P i l l e r Bernard	8.2.32 ✓	stl.	Schüler ✓ G ✓
X 72. P i l l e r Harry	15.4.35 ✓	stl.	ohne ✓ G ✓
X 73. S t e r n b e r g Arthur <i>Ep. de ABRAHAM, Johanna</i>	27.5.91 ✓	stl.	Lehrer ✓ H ✓
✓ 74. S t e r n b e r g - A b r a h a m Hohanna <i>Epouse STERNBERG, Arthur</i>	7.6.93 ✓	stl.	Hausfrau ✓ F ✓
X 75. P o l a k David Samuel	18.6.14 ✓	stl.	Landaarbeiter ✓ H ✓

Inschrijvingslijst Kazerne Dossin met de namen van Carolina, haar zontjes, moeder, broer en schoonzus